

TASPINAR

AFYON
HALKEVİ MECMUASI
SAYI: 112 - 113
Mayıs - Haziran 1944

DOĞAN BASİMEVİ - AFYON

İÇİNDEKİLER:

Afyon Halkevi hizmet yelunda	S. Kayal
M. Fevzi Karahisarî:	E. Â. Bakı.
Vehbi Cizmeciden:	H. Nur.
Hakikatin gölgesinde:	E. Â. Bakı
Şevket Dağın yası izinde:	O. Z. Çakalöz.
Mavilik:	Osman Atılâ.
Hiçe giden ömür:	R. K. Mollaoglu.
Efem:	N. Genel.
Nerkisler:	H. A. Aksoy.
Yayla ve pınar:	Ş. Demirayak.
Safranboludan:	N. Genel.

TASPINAR

Afyon Halkevi Mecmuası

Afyon ve Çevresinden Yankılar Bellirme Çalışır.

SAYI : 112-113

- Mayıs Haziran - 1944

Halkevimizin hizmet şerefi yolunda:

BAŞINI VERENLERİN YASINDA..

Selâhattin Kayal

Beş sene evvel, Afyon Halkevi temsil kolu, Sandıklı ve Dinar Halkevlerinde birer temsil vermek üzere 3 Haziran 1938 de 24 kişilik bir kافلة halinde yola çıkmışlardı. O günün sabahı güneş ufuktan, dargın bir çehre ile görünmüştü. Hava, bulutlu ve ıslak...

Kafleyi taşıyan ve bayraklarla donanan kamyon, saat 8,35 de Halkevinden ayrıldı. Gençler, neşe ve sevinç içinde. Bildiklerini, diğer kardeşlerine göstermeğe ve onlara verecekleri temsille iyi saatler yaşatmaya hevesliiler.. Ah anadolu.. Marşını coşğun bir heyecan içinde çağırıyorlar.. Ve halkın tebessümlü selamları arasında kamyon gidiyordu.

Önceden, pek hafif serpeleyen yağmur, şehirden ayrılınca birden bire şittetlenmeğe ve bardaktan boşanırcasına yağmaya başladı. Bu sağnakın altında kamyon ucuyor. Yirmi dört kişi, bir tek kalp ve bir tek vücut gibi.. Marşlarına devam ediyordu; bir az sonra yağmur, ufak ve iri daneli doluya çevirdi. Beyaz buz daneleri kamyonu sert sert kamçılamağa başladı. Nümune fidanlığını geçdiğimiz vakit yer beyaz bir çarşaf halinde. Yaz ortasında, kıştan bir yaprak. Altımızda kilometreler eridikce, ufuk esmerleşiyor. Ve ileriye göremiyecek bir hal anıyordu. Fakat, yine kamyon, homurdana, homurdana bu hayal ve sis âlemine dalyör, çırpınıyor, zorlayıyor, sarsıntılı ve şariltılar arasında yoluna devam ediyordu.

Gittikçe, tepemizdeki bulutlar karanlık bir gecenin korkunc kâbusu gibi üzerimize kapanyordu. Yolun 18 incikilometresinde şösenin üzerinde bir taraftan diğer tarafa geçen bir sele rastladık. Ya-

5037606
1944-1945 / 112-127

nında durduk. Sonra şöförün iyi bir hareketile, kamyon suyu yardı geçdi. Bu esnada kafitemizin kıymetli musiki sanatkârları Emin, Arif, Abdullah neş'eli çığlıklarla şöförü taktir ediyorlar, alkışlıyorlardı.

Yolumuza aynı süratle devam ediyoruz, fakat, dolu, hiç görülmedik bir şiddet göstermeğe, buzlar gökden dane halinde degil, bembeyaz bir çarşaf ve sütun halinde inmeğe başladı. Yine yola devam; sular, seller geçiyoruz. Arkadaşlar şöförü teşvik ediyordu. Çünkü, o gün yapacakları mukaddes bir vazife vardı. Sandıklıya yetişmek, oradaki yurtdaşlara temsil vererek iyi saatler yaşatmak arzusu.. Böylece daima ileri atılan kamyon birden suya çarptı. Önümüzde bir su sütunu divar gibi yükseldi. şahlandı. Motorun sesi kesildi. O, esnada 30 santim kalınlığında suyun üzerinde istif edilmiş buz tabakaları şiddetle kamyonu çarpmağa başladı. Kamyon bu tazyik altında yavaş, yavaş sağa meylederek şösenin kenarından sel sularının korkunç gürültülerle akdığı istikamete yatıyordu, felaket başladı, kamyonun arka kapusu açıldı. Arkadaşlar, birer ikişer azgın selin içine atılmağa başladılar. Suların içinden, istikameti gayip olmuş bir halde kamyon şiddetle devrildi. Suyun, akışına karışan arkadaşlar şiddetli dalgalar arasında yuvarlanıyorlar gözden gayboluyorlardı. 4 tonluk kamyon suyun yüzünde bir saman çöpü gibi. Dehşetli bir karışıklık, ne olduğumuz ne olacağımız belli değil..

Kaderin acı cilvesi.. Sudan kurtulan bir kaç arkadaş şösenin o bir tarafında, bu feci sahne karşısında, şaşkın ve hayret içinde.. Seller içinde başlar, görülüp gayboluyor. Merhametsiz, amansız afet. Halkevimizin iftiharla bağrında yetiştirdiği üç musikişinas Arif, Emin, Abdullah, neticede şehit düştüler.. Bu müthiş felaketin içinde tesadüfen arkaya kalanlar, ne yapacaklarını, neye uğradıklarını bilmediler..

Yıllar geçdikce bu aziz ve mefkûre şehitleri arkasından göz yaşları döğerek bakıyor ve hatıralarını anıyörüz ve "sizi unutmiyacağız, unutamıyacağız!," diye haykırıyoruz..

ŞEHİTLELİMİZ:

*Zaviye sultan Mahallesinden Mustafa oğlu Arif Demirer
Nureu Mahallesinden Demirci Halil oğullarından Abdullah Arıkman*

Kayadibi Mahallesinden Tahsildar Emin Çavdaroglu.

MEHMET FEVZİ KARAHİSARİ

Şair Mehmet Fevzinin Karahisar ve İstanbul'daki hayatından akisler -
Müderresliği, Şairliği ve şahsiyeti - Aile durumu - Şiirleri - Afyon
Folkloru bakımından eserlerinin ehemmiyeti.

EDİP ALİ BAKI

I

On sekizinci asrın sonlarında ve ondokuzuncu asrın ilk devirlerinde yaşayan Karahisarlı Müderres ve Şair Mehmet Fevziyi ilk defa, 1209 hicri 1791 yılında, Afyona büyük zararlar vererek nüfus zayıfına, bir çok binaların ve bazı camilerin yıkılmasına sebep olan korkunç yer sarsıntısından sonra, Gedik Ahmet Paşa Camiinin tamiri münasebetile söylediği güzel bir kitabenin şu beyitinden:

İki mermer direkler söyledi tarihini Fevzi

İmaret eyledi Ahmet efendi mabedi hakka. sene 1210 . H.

Tanıdım. Bu kitabe (Taşpınarın 88 inci sayısında arkadaşımız Bekir Sıtkı Sencer tarafından neşredildi.) den değerli bir şair olduğu anlaşılan Fevzi kimdi? Başka eserleri varmıydı? Hayatı ve şahsiyeti?.. Bu hususta, hiç bir kitapta ve hiç bir yerde bir kayda ve malumata rast gelememiştım. Fakat bunun, pek çok şair yetiştiren Karahisara mensub olduğuna inanarak kafamda çizilen müphem bir sorgu kavsine cevap vermeği isteyordum. Nihayet, epeyi bir intizardan sonra, Afyonun yetiştirdiği değerli aydın gençlerden, aziz dostum P. T. T. Müfettişi B. H. Emre bana, bu kış, tetkik için verdiği ufak bir şiir mecmuası, şair Fevzinin hayat, şahsiyet ve eserleri hakkında iyi bir ışık kaynağı oldu.

Baş ve son tarafları noksan olan 64 yapraklı bu küçük kitap, temamen, şairin olgunluk çağındaki şiirlerini, methiye, şikâyet, gazel, tarih ve kitabelerle şairin günlük hayatına, Karahisarın resmi vaziyetine, şehre gelen vali paşalara ve kadırlara ait kayıtları ihtiva etmektedir

Defter gayet güzel bir ta'lik ile yazılmıştır. Şiirler üzerinde bazı tashihlere ve âlelâde şahsi kayıtlara nazaran, kitap, şairin bizzat el yazısı ile yazılmış olduğu kanaatını verdi.

Bu kitaptaki şiir ve kayıtların tarihi içinde 1192, 1203, 1210, 1214 1219 Hicri rakamları var. Aşağı yukarı şairin yirmibeş otuz senelik hayatından akisler göze çarpmaktadır.

Bu mecmua, Fevzinin hayatının ortasından veya sonlarından baş-

lıyor. Gençliği hakkında halen hiç bir bilgimiz yoktur. Ne vakit doğdu? Tahsil vaziyeti ne halde idi? Gençliğinde ve tahsil çağında İstanbul'da bulundumu? Başka yerlere gittimi mi? Aile muhiti ne şekilde Bu gün bu sorulara cevap veremeyeceğiz.

Şair 1193-1772 den itibaren muhtelif tarihlerde Afyonda bulunduğu anlaşıyor. 1216,1802 tarihinde, Mollaoğlu meşhur hacı Ahmet ağa'nın tanzim ettirdiği büyük vakfiyede, memleketin Üleması, Âyan, Eşrafı.. 58 şahit imzası içinde Müftüden sonra, dördüncü sırada (Müdderris Fevzi) adına rastlıyoruz. Memlekete ilmî hüviyeti ve müderrisliği itibarile de ileri safdadır. Bir aralık kendisine Karahisar, olucak çeşmesi civarında halen harap, Selçuk Padişahlarından, Sultan Alâhaddin meeresesinde müderrislik veriliyor. Olgunluk çağındadır. Evlât ve ayâlı vardır. Kendisine iyi bir geçim ihzar ediyor. Fakat şairi çekemiyen "avamı nâstan bir kaç erazil," onun birdenbire keyfini zevkini kaçırıyor! Elinden müderrisliği alınıyor. 1223, H. 1809 yılında şeyhülislâm Dürri zadeye yazdığı uzun bir kasidede, başına gelen haksızlıktan yana yakıla şikâyet ediyor. Üçüncü Selimin iyi bir padişah olmasına rağmen, devrin bozukluğundan ehliyetlilere nasıl bir yer verildiğini, devlet makinesinin ne kadar sakat işlediğini, birbirinden habersiz zıt emirler ve fermanlar verildiğini gösteren ve dolayısıyla Afyonda o zamanki tahsil hayatına ait bilgi izlerini ihtiva etmesi itibariyle dikkate şayan olan bu kasideyi bizzat şairden dinleyelim. Şair atmış beyitli bu uzun kasidesinin mühim bir kısmını Nef'i gibi şeyhülislâmı meth ve senâ ettikten sonra kendi derdini döküyor:

Duayı devletinde galiba sehvi kusur etmiş
Huzuri arzuhale geldi bu dâii giryanı.
Sana bahtı siyahımdan şikâyet eylerim amma
Uzatmam kâkülü dilber gibi hali perişanı.
Alâeddin Sultanın nısıf tedrisi pâkile
Çırağı şadüman etmişdin amma kim bu nalânı.
Kitabı Kâfiye tedrisile meşgul iken benden
Köpek kaptı elimden hut'a ile verdiğin nanı.
Avamı nâstan bir kaç erazil eyleyip tahrir
İki üç babı mektep görmemiş etfali nadanı.
Verip yol harçlığın ta'cizi babı devlet ettiler
Şikâyet etmeye cem ettiler avretle oğlanı.
Ciheti ilmiye iken sureti hakta edip ta'ciz
Elimden aldılar tezvir ile ol nanı ihsanı.

Rezalet verdi devletde gürühi ehli irfana
Deve kazazlık itmek için fethetti dükkânı.
Berati padişahiyle müderris olmuşam deyu
Erazil zümresine gösterir tuğravü unvanı.
Mukaddem bendei aciz ceridende mukayyedtir.
Efendim imtihan et bir dahi vaz'eyle mizanı
Degil hasmımla haşa imtihan olmak benim kasdım
Okursa ebedi pezrû? ferağat eylerim anı.
Cemii ömrümü nahvü ülûme sarf ile oldum
Mahalli merhamet şayestei eltafi sultanı.
Şu sinni sâlden sonra kime arzileyem halim
Efendim bir işaretle eder bu derde dermanı.
Yeter öyle şikâyet vadii küstahtır FEVZÎ
Veliyün nimeti âlem bilür kadri suhandanı
Efendi daima dirinesin pâbus edermi hiç
Yine ibka eder elbet sana tedrisi sultanı.
Hudaya devletü bahtın müebbetle müeyyet kıl
Vekili sahibülenâm olan bu zati nuranı.
Muhadimi kiramile mukarrep bendegânile
Meserretle meşihatle geçe eyyamı devranı

Bu suretle ve kendi ta'birince ekmeği elden gidince, şair hemen İstanbul'a gidiyor. Bir taraftan bu manzum yarı istidaiyi şihülislâma; bir taraftan da gayet yanık, acı ve aynı zamanda tomturaklı ifadelerle dolu şikâyetnamesini padişaha sunuyor.

Hassatan, padişaha sunduğu bu istida'da; vatanı Karahisarda vaki medresede şartı vâkif üzere tedrise devam ve evlâdü ayâlinin acizâne iâşesi, düayı padişahi ile meşgul iken "ceheleyi nasdan bir kaç kimselerin babalarının cihetidir deyu ta'cizatı bi edebâneleri," üzerine mezkur müderislik elinden alındığını ve İstanbul'a gelip han köşelerinde, haneberdüş süründüğünü ve (medreseyi mezburenin kaydu hayat ile ciheti maâşimdir) deyu bazı yerlerini, kendi kesesinden ta'mir ettirerek haylı borca girdiğini, müderrislik elinden gidince ailesiyle fakru sefalet içinde perişan kaldığına merhamet ederek vazifesinin yine kendisine tevcihini rica ediyor.

Bu istida ve methiyeden sonra, İstanbul'da ne kadar kaldığı ve kaç ayda işini görüp Afyona döndüğü belli değil. Fakat zekâsiyle adalet ve merhametiyle tanınmış Üçüncü Selimin bu haklı istida sahibini ve debdebeli saltanatdan; methü sânadın pek hoşlanan şeyhülislâm Dürri zadenin bu methiyenin şairini Karahisara her halde eli boş döndürmediklerine kanaat ediyoruz.

Şair Fevzinin İstanbuldaki Hayatının Akisleri:

Şair İstanbulda bulunduğu sıralarda devrinin bütün, sümbülzade Vehbi, Sürûri Ayıntablı Ayni, Münip gibi şairleriyle yakın temaslarda ve müşâaarelerde bulunduğunu, onların gazellerine nazireler yazdığını umduracak işaretler var. Şair aynı zamanda o devrin büyükleriyle şihüslâm Dürri zade Abdullah efendi, Reisül küttab Atıf Efendi ve şehüslâm Esad efendi zade Ataullah efendi gibi devlet ricalile yakından tanıştığı gibi devrinde ilim ve musikiye lâyık kıymeti veren padişah üçüncü Selime yazdığı muhtelif methü senâ kasideleri ve tarihlerle adını ona kadar tanıttığını anlıyoruz.

İstanbulda Süleymaniye mahallesi halkıyla samimi dostluklar geçirdiğini ve Üsküdarde, ma'zûl İstanbul efendisi Valide Ketküdası zade Sadık Efendi adında bir de şair dostu olduğu, bunun Fitnat adındaki kızına bir tarih yazdığını, gazelini tahmis ettiğini görüyoruz. Yine, Şair Halîmi adında başka bir dostunda gazelini tahmis ediyor.

Birde (Müseddesi Fevzi Berayi Beyti Kerime-i Tatar Han) adlı şiiri var. İstanbulda; o tarihte oturan Kırım prensesi meçhul bir şairenin, bizim şairle münasebet derecesi çok dikkate şayandır. Prenses Şairenin şu beyti ile Türk şairleri tezkirelerine geçmeğe ne kadar lâyıkmış:

Hâr sanman şahigül üzre görünen bülbülün
Tırnağı kalınca çalışmış visaline gülün.

Değerli bir ilim ve devlet adamı olan Şair Reisülküttab Atıf Efendi hakkındaki tarih ve methiyesinde Sultan Selimi de methediyor. Bu methiyede, o da eski şairler gibi sülhçu ve harp sevmeyen padişahi, İskender haslet olduğundan bahsidip övmekle beraber, onun irfan erbabına gösterdiği şefkat ve merhametini ayrıca belirtiyor:

Rütbei eshabicâh ile müzeyyen devleti
Muntazamdır herbiri manendi eşa'rı selis,
Bahusûs bir zate vermiş ki riyaset cahini
Defterinde yazmamış mislini bir vak'a nüvis.

Bu kasideden reisi küttap için, hassaten şu mısralar zikre lâyık:

Maliki kilki maarif fayiki faslı selef
Âtufi ehli letayif naşidi şiri nefis.

Üçüncü Selimin maarif perverliğini başka bir yerde şöyle anlatır:

Hazreti sultanı âzam kim Selim hanı cihan
Devletinde cümleten ehli maarif kâmuran.

Sandığıma göre, şihüslâm Ataullah efendi hakkında da telmihen şöyle bir takdîrkârane şiiri var:

Gedayi re'feti şahân ile servet gelir sana
Âtaullah dır ancak ibadî evleyen iğnâ

Şairin İstanbulda Boğaziçinde, garip bir kayık ve kayıkda tütün safası var! Denizde, kayıkçı şairin lülesini kırıyor. Kanlıcaya varınca oradaki yalılarından birine tütün tedariki için giriyorlar. Ata namında bir alicenâp, şaire bir lüle veriyor. Bu hadiseyi şöyle anlatır:

1799 Yılında, Şairin bir deniz safası.

Teferrûç haheşi şehri Stambuldan Çibukluya
Heman FEVZÎ i zârî cânibi deryaya erdirdi.
Binüp bir zevreki keyfe duhan içmek hevasıyla
Giderken ezkaza kayıkçı bastı lüleyi kırdı.
Tütünsüzlükle bir kav çakmak olsa ne gelür elden
Hele orsa boça kayık gelüp Kanlıcaya erdi.
Kibarın cennet âsâ var idi yalıları anda
Tedahhün şevki ile bir muallâ haneye girdi.
Öyle safa sahip serâde sohbet eylerken
Misafirbir efendi geldi kim ismim Âta derdi.
Sadayı lüle geldi cümbüşü cibi âtasından
Keramet gibi yekta bir lüle ile anı kardı.
Zaruret ahir oldu cümbüşü keyfe olup vasıl
Cemii sıkleti girdü kedereden anı kayırdı.
Okunsun sûki tiryakide bu tarihi keyf amiz
Âta bu FEVZÎ'î nâkâme bir yanmış lüle verdi.

Şair Fevzi İstanbulda, Yalnız şairlerle değil, devlet ricali, âlim, âlicenap, münevver bir çok adamlarla münasebet peyda edecek kadar hayat adamıdır. Hatta kitabının bir yerinde şöyle kayıt da var: (İstanbul mektup yazıldıkda bu sahifeye nazar oluna.) Başlığı altında her meslek erbabından Karnh:sarlı ve başka yerli bir çok esami var.

Üçüncü Selimin Annesinin Eyüpte yaptırdığı imaret için de şöyle biten bir tarih söylemiş:

Binde bir düşse nola FEVZÎ bu tarihi lâtif
Valide Sultan bu dergâhı İmaret eyledi.

Sene : 1209 H. 1794

Şair, İstanbulda sık sık gittiği ve orada çok eğleştiği anlaşılıyor.
Şair Fevzi Karhisarda :

Şair Fevzi, Karhisarda, Vali, Mutasarrıf paşalarla kadılar, âlimler müderrisler, ayan, eşraf ile iyi ve samimî münasebetler içinde.. Ana-

dolu valisi tanınmış vezirlerden Seyid Ali paşanın Kütahya'da yaptırdığı cami 1211 H. 1796 ve medrese 1214 — 1799 ze güzel tarihler yazıyor. 1210 — 1795 de (Karahisar mutasarrıfı devletlu veziri Asaf nazir) Mehmet paşanın şehre geldiğini divan kurduğunu, herkese (Âlâmeratibihüm - şair de dahil - Hil'atler ilbas) ettiğini kayd eder. Karahisarda ölen Selanikli Mustafa paşanın ölümüne tarih yazar. Müftü ve Müderrislerle ahpaptır. Afyona gelen meşhur kadılarla dosttur. Herkes kudûmiye yazar; Karahisara gelmelerini bir mazhariyet sayar Memleket eşrafından Mollazade hayır sahibi ve iyi bir başbuğ Ahmet ağanın Gecék hamamını yeniden ihya ettiğine ve yaptırdığı başka bir çeşme için tarihler söyler methiyeler yazar. Yine Ahmet ağanın 250 askerle, 1210 H. 1795 yılından Rumeli seferine gittiğini alkışlar ve (Allah Tevfik ihsan eyleye) deye bu sevdiği adama dualer eder.

Bir taraftanda Afyonun eski ailelerinden Turunçzade Süleyman paşanın oğlu silahşur Mustafa Beyin, Boyalı çiftliğindeki çeşmesine 1214 H. 1799. de yine eşraftan Süleyman Bey Bin Ivazın biraderi Ali Beyin vefatına 1215 H. da tarih söyler.

İlim ve servet erbabındnn Saçaklı zadenin ilk oğluna 1211 H. de güzel bir viladet tarihi yazar.

Şairin Aile Durumu Hakkında Bilgiler:

Şairin uzun müddet yaşayan annesinin 1210 H. de vefatını şu suretle kayd ediyor:

"1210 senesi cemaziyel evvelin yirmidördüncü pazar gecesı validei müşfikam Ayşe Hatun âzimi gülzari cinan oldu. Allahı zül Celâl kabrini ravzayıcennet eyleyup cennatı âliyatında ruyeti cemalile mesrur eyleye amin ya Muhibetüs salimin.

Mehmet Fevzi Şeyhi Cami,

O tarihlerde cami vaizliği yüksek müderrislere verilen rütbedir.

Defterin bir tarafında, şöyle bir kayıt daha var:

"1210 H. senesi zilhiccenin ondöedüncü pazar günü Abdil Konyadan gelmiş ol gün bizim Yusuf ve Aynizade (Şair Ayninin oğlu mu?) Hapsolmuştur,,

Şairin bizim Yusufu kim? biz bilemedik. Konyadan gelen Abdil, ticaretten mi tahsilden mi dönüyor. Kardeş veya oğul. Onun çok yakini.. Kim?

Şeriye sicillerinin üzerinde yaptığım arama ve tarama o muammayı

çözdü.. 1233 H. 1817 tarihli bir sıbyan mektebi vakfiyesindeki şahitler arasında "Fevzi Efendizade Abdil Efendi,, şairin oğlu olduğuna şahitlik etti. Onun da muallim veya müderris olmak ihtimali var.

Kitabın içinde, kitap sahibi B. Hasan Emrenin dedesi, yetmiş yıl önceki Karahisar Müftüsü çok faziletli ve halûk merhum Ahmet Muhtarın (Çakeri settâr, Ahmed Muhtar) diye mührü basılmış. Kitap sahiplerinin, şaire intisabları hakkında bir şüphe hasıl oldu. Ahmet Muhtarın oğlu, Sayın Hocamız Osman Emreden de, kendilerine Abti efendi oğlu dendiğini ve nüfus tezkerelerinde böylece kayıtlı olduğunu öğrendim. B. Muhtar kardeşimizin delâletilede dedeleri merhum Hacı Âşık camisindeki perişan evrak arasında, 1268 H. tarihi «Cenkçi Sultan zaviyesi» hakkındaki bir tevcih kararından "Ahmet bin Abdurrahman ül Abdi,, künyesinden Ahmet Muhtarın Abdi efendinin oğlu olduğunu ayrıca tevsik ettim.

Hocalığa altmış yıl önce başlamış olan sayın üsdadımız İbrahim Çerçel, Abdi ile Abdilin Abdurrahmandan terhimen söylendiğini ve halk arasında her ikisinin de, bir birinin yerinde kullanıldığını söyledi. Ahmet Muhtarın torunu Aşık ta babası merhum Bekir hocanın nüfus tezkeresinde Abdil oğlu diye kayıt edildiğini söylüyor. A. Muhtaroglu emekli öğretmen Bay H. Ali ağabeyimiz; de, annesinden Fevzi ef. dedesi olduğunu, çocukluğunda eşittiğini hatırlıyor.

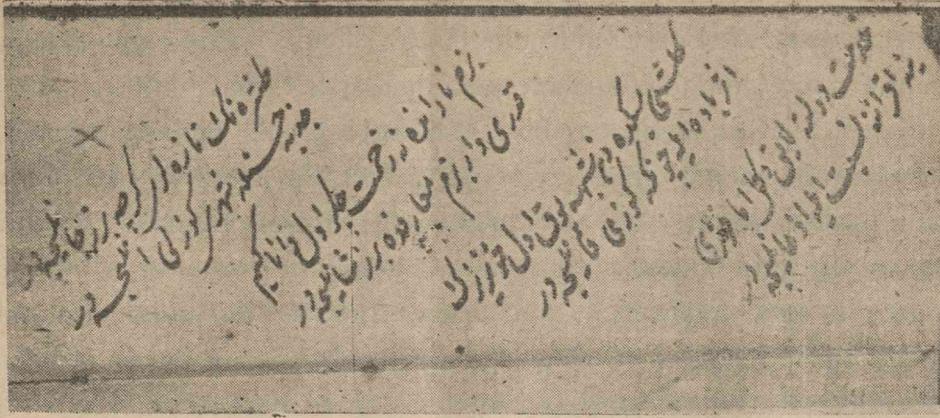
Şu halde, Şairin kendinden sonra gelenlerinin şöylece devam ettiğini yazabiliriz: Fevzi - Abdi - Abdil - Ahmet Muhtar - (Bekir, Osman, Ali) ve torunları Aşık, M. Saffet, Muhtar; Hasan; Abid Emreler.. Şairin evlad ve torunları maarif mensupları ve aydın kişileridir.

Çocuksuz ve a'ma olarak vefat eden Ahmet Muhtarın Hafız Hasan adında birde şair kardeşi varmış. Bazı şiirlerini yiğeni Osman Hoca hatırlamaktadır.

Bu neticeye varırken, Afyonda, eskidenberi sevdiğim saydığım bir aile evlatlarının secereleri, böyle değerli bir şaire çıkarabilmektende ayrıca bir iç zevki duymaktayım.

Şairin Ömrü Üzerindeki Düşüncelere Geline: 1223-28H.de yazdığı

manzum şikayet namede "Şu sinnü sâlden sonra kime arz eyleyem halim!,, dediğine göre o tarihlerde Altmıştan aşağı olmaması lazım. Bu itibarla kendisinin 1160 H. 1757 yıllarına doğru doğmuş olmasını tahmin ediyoruz. Mecmuada bir şiirin tarihi 1192 H. çıkıyor.

Şair Mehmet Fevzi Karahisaînin El Yazısı

Otuz yaşlarında olmak münasip.

Şairin bu kitaptaki son tarih olan 1220 H. 1805den sonra hangi zamanlara kadar yaşadığını ve hayatına ait, dah bazı bilgileri edine bilmek için 1190 dan - 1250 H. ye kadar şeriye sicillerini yeniden tetkik ettim. 1228 H. tarihli bir vakfiyede şahitlerin arasında «Faziletli Fevzi Efendi» diye ismi geçiyor. Bu tarihten sonra ne kadar yaşadığını kesin olarak bilemiyorsakta şairin yetmiş seksen yaşından sonra 1835 yıllarına doğru öldüğünü tahmin ediyoruz.

Biz hayatının ortasından başlayan bir vesikadan bu kadar istifade edebildik. Onu bize daha iyi tanıttacak zamanın lutfu olacaktır.

Şair hakkında halk bilgilerinden ve dilden dile intikal eden geleneklerden bir şey elde edemedik. Yalnız aziz hocamız İbrahim Çerçel, küçük iken, eski Müderrislerden; Fevzi efendi adında bir şairin olduğunu işittiğini, hatta buna izâfe edilen lâtife yollu bir iki müfredi hatırladığını söyledi. Hacı Süleyman adında Afyon müftisi için:

Senin kalbinde ey hacı mâdâm horukluktur.

Bizim sana lâtife yapmamız ayni yörüklüktür.

Şair Fevzinin bir aralık İzmir'e gidip geldiği (belki Ramazanda) anlaşıyor. Şairimizi çok iyi karşılayan ve hakkında, âlicenâbane misafir severlik gösteren İzmir Müftüsünün oğluna bir de doğum tarihi yazmıştır. Şairin bu ziyareti 1805 yılındadır.

Şairin hatırını hoş ettiği için, bizde müftünün hatırasını, adını saygı ile anıyoruz:

Hânedân müftii İzmir Fahrettin Râz

Seyyit İsmail Efendi nuhbei ehli südür.

(Sonu var)

362

VEHBI CİZMECİDEN

PARÇALAR

DERLİYEN:
H. NUR

GAZEL

İzzeten billâhe kasem kimseye itmeme hasedi,
Gerçi gıpta ederim ilde görüp nik ü bedi.
Çok rıyanın bilirim küfre karib olduğunu
Gelemez yanımıza aceb ile sema ebedi.
Şahi verd üzre görüp bülbülün ah eylediğin
Yaktım ol gün şereri aşka bu canu cesedi.
Nefse malik değilim ki edeyim vaz'i nifak
Şu sana şöyle dedi digesine böyle dedi.
Şirimin kadrini Vehbi yine kendin bilirim
Herkesi tatlı gelir elleti terâ kisbi yedi.

GAZEL

Al başını ey gamze de al yara kadar git.
Arzeyle dilin râzını dildare kadar git.
Elbette senin yarene melhem olacaktır
Aç sinei mecruhunu hünkâre kadar git.
Yakmış ciğeri ateşi hasret ne durursun
Zinhar yetişmez sana ebhare kadar git.
Hiç durma bu zulmetgehi gamzârı belâde
Bir cayi fuyuz averü nevvare kadar git.
Sen anlaşılan gamle kederden pek usandın
Vehbi yürü gülzarı şifadare kadar git.

Koca Ragıp Paşanın Beytini Tazmin:

Libası nevbenevle ey olan arayışe mail
Kemalinden haber ver kimse senden ihtişam almaz.

Ragıp

Küheylan ata çul geydireseler aslan küheylandır
İpek çul giyse altında himarın kıymeti kalmaz.

Vehbi

363

HAKİKATIN GÖLGESİNDE

Edip Âli Baki.

Fakirliğin ve mevkisizliğin iyi ve bah-tiyar bir tarafı var:

Dalgavuk sürüsünün can sıkıcı ve tehlike-li çenberinden ebediyen kurtulmuş olmak..

Âdi benlikciliğin, topluluk içindeki ebe-di yüzkarasından çirkin bir örnek:

"Bana deymiye yılan binyıl yaşasın!,"

"Gelen gideni aratdırır!," Bu eski darbi-meseli yalanlıyanlar baka sırrına ermeği gerçekleendirir.

Tavru hareketile "Yapdığım sorulmaz!," diye bilmek cesaretini gösteren adamın, iyi kalmasına inanmak budalalık sayılır.

San'at sarayının altkat sakinleri, yuka-rı kattekilerden gafil ve habersiz gelup geçen zavallılar..

İnsan, bazan karşısındaki budalanın ah-maklık derecesini ölçmekten aczini itiraf ederek hünerli bir kibir gösterir.

Hakan zamanın saadetâbat sarayında pek az kişilere verdiği ziyafet sofrasında, sana da yer ayırmış ise, kıymetini bil, şiş-kinlik gösterme..

Etrafındakilerin hakikî karakterini önce-den seziş, görüş ve anlayış kudretine ma-lık olan kişilerin, sonunda nedamet acisile içi sıkılmaz.

Harap ve bedbaht yerlerin yolcularına ba-kınız; ellerinde, çok defa alkol feneri ve kumarbaz asası..

Büyük Türk Sanatkârı Ressam

Şevket Dağın Yası İzinde...

O. ZEKİ ÇAKALOZ

24 Mayıs tarihli Ulus gazetesi acı bir haber veriyor: Siirt Meb'-usu Ressam Şevket Dağ kalb sektesinden öldü!

Her fani gibi o, büyük ressam da ebediyete göç etti.. Ve her insan gibi, o da ışık dolu gözlerini hayata kapadı.. Bu öyle acı bir ha-kikat ki bizim gibi kendisini sevenler için inanılması pek güç ve pek hüznün verici..

Bu ölüm, Türk resim sanatında pek çabuk doldurulamayacak ka-dar derin bir boşluk açıyor. Ölümüyle kendisinden beklediğimiz daha çok şeyleri de beraber götürüyor.

Şevket Dağ sadece bir sanatkâr ressam, hakiki bir öğretmen, millet vekili içli bir Meb'us değildi.. Hepsiyle beraber mükemmel bir insandı da.. Ne yazık ki bu gün, sanat kaynağı, güzellik, incelik kay-nağı bu varlık bir "Dağ," gibi çöktü ve gitti.

Sanatkâr 1875 de İstanbul da doğmuştu. Daha küçüklüğünde resime karşı büyük bir sevgisi ve isdidadı olan Şevket Dağ, lâıyk ol-duğu dereceye yükselmek için Sanayi Nefise Mektebi Âlisine girdi. Buradan 1897 de mezun oldu. Genç ressamı, millî abidelerimiz olan mimarî güzelliklerimiz kuvvetle kendine çekiyordu. Bu sevgi ve mev-zularla meydana getirdiği eserlerinin hemen hepsi de bir Cami ka-pısı, iç görünüşü, çeşmeler, medreseler, hanlar gibi kıymetli tablolar-dır. Ressam ölümüne kadar bu mevzuların sadık bir müdâvimi oldu.

Şevket Dağı bu sanat aşkı ile sekiz sene yorulmadan ve bıkmadan Ayasofyanın içinde görüyoruz. Mimarî eserlerimizi iyi tetkik edi-yor, Türk ruhunu eserlerinde bütün güzelliği ile canlandırıyor. Şev-ket Dağ Galatasaray Lisesi, İstanbul Erkek ve Kız Muallim mektep-lerinde, hakikaten müstesnâ bir zevki olan öğretmenliği de tattı. Bu suretle bir çok büyüklerimize öğretmenlik etmiş ve resim öğretiminde tabiat sevgisinden hiç ayrılamamıştır. Meb'us olduktan sonra bu va-zifede ölümüne kadar kaldı.

Elli yıl süren sanat hayatında, memleketimizde kendisine mahsus üslûbu ile ayrı ve müstesnâ bir yer almış, bize çok değerli eserler ver-mişti. Bu eserlerle çok defa Avruba sergilerine de iştirak etmişti. Bu arada 1933 de Pariste - Salon Des Artistes Français - de kıymetli üç eseri teşhir edilmiş ve her yerde taktirler kazanmıştır. Bu büyük sanat üstadımızın arkasından sanat alemi dinmez göz yaşları döküyor...

MAVİLİK

Selâmımı ilk alan dostum, iyilik,
Toprak eşiğe doğru çeker, götürür.
Benim iç aydınlığım, eşsiz mavilik
Kâh durgun denizdir, kâh köpük köpüktür.

Toprağın öpücüğü açılan çiçek,
Yapraklarla duada şu yeşeren dal,
Mavilik, damla damla içecek
İkinci şenliğine kadar gitme kall

Altın kurdelayı tak, yağmur sonrası,
Bir avuç pamuk uçup gelsin, aydınlık.
Dolsun iyiliklerin boş kalan tası,
Islak toprak şimdi bir demli çaydanlık.

OSMAN ATTILÂ

HİÇE GİDEN ÖMÜR

Anladım ki hayatım arttıkça eksilecek;
Ve her sabah saçımdan, düşen kıl gibi ömrüm,
Uzadıkça kısalıp, tézatla örülecek;
Er geç ruhumu benden, alacak bir gün ölüm..

Bırakın öyle ise, ey sevgili dostlarım;
Bu ölümlü dünyada herkes gibi olayım.
Bırakın benim olan, kafamı yalnız bana,
Bu sıtmalı alemin, zevki içinde kalayım..

Rüştü. K. Mollaoğlu

E F E M ..

Yayladan yaylaya koş,
Kaynağından fırla çoş!
Sel,olda çağla efem.

Gür sesinle inlesin,
Yayla, ova çınlasın.
Başları bağla efem.

Açıl gönül bellere,
Karlı, taşlı illere;
Kalpleri dağla efem.

Sırmalı cepkeni takıver gitsin,
Kalkanı palayı atıver gitsin.

Ahını içine çekiver gitsin,
Elini dağlara veriver gitsin.

Çağlada içime akıver gitsin,
Ateş ol bağrımı yakıver gitsin.

Nail GENEL

NERKİSLER

İngilizceden

Hüseyin A. Aksoy

Vadilerin, tepelerin üzerinde yükseklerde uçan bir bulut gibi, yalnızca dolaşırken; ağaçların altında gölün kenarlarında tatlı tatlı esen rüzgârla çarpınarak danseden; altın renkli nerkislerden, ansızın bir kalabalık gördüm.

Mütemadiyen parlıyan ve keheşanda tatlı tatlı göz kırpan yıldızlar gibi, bir körfezin kenarları boyunca sonsuz bir hat halinde uzanmışlar. Cevval bir rakasla başlarını sarsınca binlercesini bir anda gördüm.

Onların etrafındaki dalgalar da raksa kalktılar; fakat onlar neş'e içinde köpüren, coşan dalgalarıda geçtiler. Böyle şen bir toplantıda bulunan bir şair şen olur, fakat başka bir şeye muktedir olamaz. Bu manzaranın bana getirdiği zenginliğe baktım tekrar baktım, fakat çok az düşündüm..

Düşünceli veya bomboş bir halde, ekseriya yatağıma yattığım zaman gözlerimin önüne altın ışıklarını saçarlar. Onlar yalnızlığımın saadetidirler. Ve sonra kalbim neş'e ile dolunca nerkislerle raksa başlar.

NOT: William Wordsvvorah; (1770-2850) seneleri arasında İngilterenin Lake Tountry "(Göller Memleketi)" mintakasinde yaşamış ve bu mevkiin en ünlü en büyük şairlerinden birisi olmuştur. Wordsvorth mevzuunu umumi hayattan ve bilhassa tabiatten alan bir şairdir. Tabiatın bin bir türlü zenginlikleri arasında saatlerce dolaşmak onun en büyük zevklerinden birisidir.

Wordsvorth kız kardeşi Dorothy ile yapmış olduğu bir gezi esnasında, gölün etrafını altın renklerle çerçevesiyen zerrinleri «Nerkis» görmüş. Fakat aradan iki sene geçtikten sonra 1804 te bu şair, çiçeklere karşı dnyduğu derin hissini kalemle ifade etmiştir.

YAYLA VE PINAR

Yetişir vişnesi kirazdan iri Eğlence yeridir çağlayan başı
Baharda yeşeren meyva bağında; Oldukça eskidir her pınar yaşı;
Dolaşın o cennet denilen yerde, Hakikî şahittir toprağı taşı
Gülleri solmadan renkli çağında. Yetişir ağaçlar sollu sağında.

Suyunu her yanık yolcuya sunar,
Bağları sulayan, gür akan pınar;
Bilseniz derdiyle nekadar yanar;
Dolaşır yaylanın karlı dağında!

Şükrü Demirayak

Safranboludan...

NAİL GENEL

Halkevlerimizin bir kültür hamlesi haline getirdiği folklor, milli varlığımızın bir fikir kaynağı oldu.

Hepimizin bir memleket davası bilerek ve severek üzerinde çalıştığı folklorün, halk bilgisi, halk felsefesi, halk ahlâkı, halk terbiyesinin hazine kapısını daha yeni açtık. Hazineyi karanlık bulmadık. Aydınlığı gözlerimizi kamaştırdı, mücevherleri hepimizi şaşırttı.

Bir halkın, bir cemiyetin bilgi, ahlâk ve terbiyesini aydınlatan folklorümüzün zenginliğinin, baharın bol zenginliğinden de üstün olduğunu anladık.

Halkın inanış ve adetleri kendi felsefesinden, felsefesi de zekâsından doğmuştur.

Bu yazımızda Safranbolu da halk zekâsından doğan ışıklardan bir kaç örnek:

BİLMECELER:

Ah hürye hürye, sürüsünü katmış geriye
Ne şekil kuş ola ki, arka üstü yürüye.

(Cenaze)

Ah umutlar, umutlar, kevser nurundan bulutlar
Ayak ucundan emer tepciğinden ymurtlar.

(Pirinç)

Uzun uzun yollardan bir acayip kuş gelir
Kırma badem dilleri, söyledikçe hoş gelir.

(Mektup)

Hey huy idin huy idin
Başı tuğlu bey idin
Cıran girdi kırıldık
Hep bir yana devrildik.

(Buğday)

Üçyüz altmış beş leyleğin kırksekizdir yuvası
Onikidir yumurtası iki çıkar yavrusu.

(Yıl, hafta, ay, bayram)

Zerre zerre dal olur
Yeşil iken al olur
Yıl edecek siyaha

Tutacaksan yavaş tut
İki elin kan olur.

(Kara tut)

Türk Tarihi Yolunda

Harikulâde Bir Eser.

“ Selçuk Devletleri Tarihi „

Büyük Türk müverrihi Aksaraylı Kerimeddin Mahmud'un "müsamere tal-ahyâr,, adlı eseri İstanbul kütüphanelerinde hakkile istifade edilmeden yıllarca beklemiş iken Dr. Ferdun Nafiz'in gayret ve fedakârlığıyla üstat Kilisli Rif'ata doğru şekli mevcut iki nushadan kopya ettirildikten sonra, Farsca aslından M. Nuri Gencosman tarafından da güzel ve açık bir ifade ile türkçeye tercüme edilmesi temin edilmiştir.

Hazireti Peygamberden itibaren 723 hicri. 1321 milâdi yılına kadar bütün islâm devletlerini kısaca, büyük Selçukileri, İlhanileri ve hassatan Anadolu'da Türk milletinin selçuk devrine ait siyasi, içtimai iktisadi, Malî, Ticari vaziyetini; halkın neler görüp neler geçirdiğini ve zaman zaman kötü idareden neler cektğini çok yüksek bir görüşle tasvir eden keskin zekâlı müverrih Hikmet, felsefe ve şiir dolu düşüncelerle, pek sanat'kârane süslediği bu harikul'ade eseriyle Türk tarihi kütüphanesine en değerli ve emsalsiz bir abide dikmiş sayılır. Selçuk tarihi üzerinde selahiyet sahibi Dr. Feridun Nazif Uzluk tarafından bir çok mühim ve faydalı haşiyeler, İzahlar da ilave edilen ve her aydın Türkün kütüphanesinde yer bulmaya layık, bu Türk tarihini hararetle okuyucularımıza tavsiyeyi bir borç biliriz.

İmtiyaz Sahibi A. Sami Onur.

Neşriyat Mü. Yahya Akın

Yazı İşleri Müdürü : Edip Âli Bakı,

Yeri : Afyon Halkevi.

Basıldığı Yer : Afyon Doğan Basımevi